

Stručni rad

Najčešće jezične pogreške u pismenim radovima nastavnika pripravnika na stručnom ispitu

Alen Orlić

Klasična gimnazija, Zagreb

Sažetak

U radu se razmatra jezična sastavnica pismenih radova nastavnika pripravnika na stručnom ispitu iz klasičnih jezika (Grčki jezik, Latinski jezik) i na stručnom ispitu iz Njemačkoga jezika. Pripravnici u pismenom radu na stručnom ispitu moraju pokazati dosljednu uporabu hrvatskoga standardnog jezika. U ovom se radu prikazuju najčešća odstupanja od standardnojezičnih norma u analiziranim radovima.

Ključne riječi: stručni ispit, pismeni rad, standardnojezične norme, jezične pogreške.

1. Uvod

U svakom povjerenstvu za polaganje stručnih ispita, bez obzira na to o kojem je nastavnom predmetu riječ, jedan je član povjerenstva profesor hrvatskoga jezika.¹ Budući da pripravnici u pismenom radu² na stručnom ispitu moraju pokazati dosljednu uporabu hrvatskoga standardnog jezika, profesor hrvatskoga jezika prije svega provjerava je li tekst napisan u skladu s normama hrvatskoga standardnog jezika (gramatičkom, leksičkom, pravopisnom itd.), a provjerava također strukturu teksta i stil teksta. Naravno, obraća pozornost i na obradu sadržaja jer nije svejedno što pristupnik piše (tekst teoretski može biti jezično besprijekoran a da zapravo ne obrađuje odabranu temu), no u ovom će se radu razmatrati samo jezična sastavnica pismenih radova nastavnika pripravnika na stručnom ispitu, odnosno analizom 30 pismenih radova pripravnika na stručnim ispitima iz klasičnih jezika (Latinski jezik, Grčki jezik) i Njemačkoga jezika od školske godine 2016./2017. do školske godine 2025./2026. (klasični jezici) odnosno 2019./2020. (Njemački jezik) utvrdit će se najčešće jezične pogreške u pismenim radovima nastavnika pripravnika na stručnim ispitima iz tih predmeta.

---

¹ U toj je ulozi autor ovoga rada od šk. god. 2016./2017. član Povjerenstva za polaganje stručnih ispita za nastavnike pripravnike iz klasičnih jezika te je bio član Povjerenstva za polaganje stručnih ispita za nastavnike pripravnike iz Njemačkoga jezika od šk. god. 2016./2017. do šk. god. 2019./2020.

² Za rad koji se piše na stručnom ispitu najčešće se rabi naziv *esej*, no to nije službeni naziv toga dijela stručnoga ispita. Osim izraza *pismeni rad* rabi se i izraz *pisani rad*, no pridjevi *pisani* i *pismeni* u hrvatskom standardnom jeziku značenjski se razlikuju. Pridjev *pisani* znači 'koji je zapisan', npr. *pisani dogovor*, *pisani trag*, *pisano pravilo.*, a pridjev *pismeni* znači 'koji je izražen pismom, koji se odnosi na pismo', npr. *pismeni zahtjev*, *pismeni odgovor*, *pismeni ispit*, *pismena zadaća*, *pismeni rad*, *pismena provjera znanja*. Značenje pridjeva *pismeni* suprotno je značenju pridjeva *usmeni* 'koji je izražen riječima, koji se prenosi govorom', npr. *usmeni zahtjev*, *usmeni odgovor*, *usmeni ispit*, *usmena provjera znanja*. Značenje pridjeva *pismeni* nije jednako značenju pridjeva *pismen*. Naime, pridjev *pismen* znači 'koji je napisan u skladu s gramatičkim i pravopisnim pravilima; koji piše u skladu s gramatičkim i pravopisnim pravilima', npr. *pismen tekst*, *pismen novinar*. (Blagus Bartolec i dr. 2016)

2. Najčešće jezične pogreške u pismenim radovima na stručnom ispitu iz klasičnih jezika i Njemačkoga jezika

Pripravnici u pismenom radu na stručnom ispitu moraju pokazati dosljednu uporabu hrvatskoga standardnog jezika, odnosno u njihovim tekstovima ne bi smjelo biti znatnih odstupanja od pravopisne, sintaktičke, morfološke, fonološke, tvorbene i leksičke norme.

2.1. Red riječi u rečenici (položaj zanaglasnica)

U velikoj većini radova (čak u 26 od 30 analiziranih radova) pristupnici odstupaju od sintaktičke norme hrvatskoga standardnog jezika pri pisanju zanaglasnica (enklitika), tj. riječi koje nemaju svoj naglasak, pa zajedno s riječju ispred sebe tvore naglasnu cjelinu. Ovo su primjeri odstupanja od norme pri pisanju zanaglasnica u rečenici:³

Takvim aktivnostima **se** kod učenika potiče kritičko razmišljanje.

Tekstovi koji služe za uvođenje jezičnih elemenata **se** obično obrađuju detaljno.

Projektna nastava **je** vrlo zahtjevan proces i od nas zahtijeva velik trud i angažman.

Cilj projekta **je** upoznavanje s rimskim i hrvatskim latinističkim autorima i njihovim djelima.

U navedenim rečenicama položaj zanaglasnica u skladu s normom bio bi ovakav:

Takvim **se** aktivnostima kod učenika potiče kritičko razmišljanje.

Tekstovi koji služe za uvođenje jezičnih elemenata obično **se** obrađuju detaljno.

Projektna **je** nastava vrlo zahtjevan proces i od nas zahtijeva velik trud i angažman. / Projektna nastava vrlo **je** zahtjevan proces i od nas zahtijeva velik trud i angažman.

Cilj **je** projekta upoznavanje s rimskim i hrvatskim latinističkim autorima i njihovim djelima.

---

³ Svi primjeri odstupanja od standardnojezičnih norma u ovom radu preuzeti su iz pismenih radova nastavnika pripravnika na stručnim ispitima iz klasičnih jezika i Njemačkoga jezika.

2.2. Nenormativna uporaba prijedloga *kroz*

Prijedlog *kroz* u standardnom je jeziku dobro rabiti u mjesnom značenju (*proći kroz hodnik, proći kroz tunel*), a u vremenskom ili načinskom značenju bolje je rabiti koji drugi prijedlog ili besprijedložno ustrojstvo.

Usvajanje vokabulara može se provesti i **kroz projekte**. → Usvajanje vokabulara može se provesti i **projektima**.

Vrednovanje se može provoditi **kroz postavljanje pitanja i odgovaranje na njih, rješavanje** zadataka iz udžbenika i radne bilježnice i slično. → Vrednovanje se može provoditi **postavljanjem pitanja i odgovaranjem na njih, rješavanjem** zadataka iz udžbenika i radne bilježnice i slično.

2.3. Nenormativna uporaba prijedloga *s/sa*

Prijedlog *s* navezuje se i glasi *sa* ispred riječi koje počinju suglasnicima *s, š, z, ž* (*sa stručnim vodstvom, sa školom, sa znanjem, sa željom*) ili ako se neki od tih četiriju glasova nalazi na drugom mjestu suglasničke skupine (*sa psihologom*) te ispred instrumentala osobne zamjenice *ja* (*sa mnom*). U svim ostalim slučajevima rabi se oblik *s*.

sa osmišljavanjem aktivnosti → **s** osmišljavanjem aktivnosti
sa riječima → **s** riječima
sa popisa → **s** popisa
sa prošlošću → **s** prošlošću

2.4. Nenormativna uporaba prijedloga *putem*

Oblik *putem* u hrvatskom standardnom jeziku dobro je upotrijebiti samo kao prilog u značenju 'usput', npr. *Putem smo sreli kolegu*.

Vrednovanje je **putem korištenja digitalnih alata** brže, lakše i daje individualnu povratnu informaciju svakom učeniku, ali i nastavniku. → Vrednovanje je **korištenjem digitalnih alata** brže, lakše i daje individualnu povratnu informaciju svakom učeniku, ali i nastavniku.

Nemoguće je provjeriti pretražuju li učenici odgovore **putem mrežnih stranica** u vrijeme koje imaju za odgovaranje na pitanje. → Nemoguće je provjeriti pretražuju li učenici odgovore **na mrežnim stranicama** u vrijeme koje imaju za odgovaranje na pitanje.

2.5. Nenormativna uporaba glagola *koristiti*

Glagol *koristiti* znači 'biti (komu) na korist, od koristi' i ima dopunu u dativu (*Vaše će mi upute koristiti., Njegova otkrića koriste čitavomu društvu.*), a povratni glagol *koristiti se* znači 'služiti se čim' i ima dopunu u instrumentalu (*Koristim se njihovim uslugama., Odmalena se koristim računalom.*). Često se umjesto glagola *koristiti se* upotrebljava glagol *koristiti* s dopunom u akuzativu, što nije u skladu s pravilima hrvatskoga standardnog jezika. [1]

Na taj način učenici istražuju i **koriste riječi i izraze** povezane sa svakodnevnim aktivnostima. → Na taj način učenici istražuju i **koriste se riječima i izrazima** povezanima sa svakodnevnim aktivnostima.

Kod određivanja ishoda treba **koristiti glagole** koji pripadaju Bloomovoj taksonomiji. → Kod određivanja ishoda treba **se koristiti glagolima** koji pripadaju Bloomovoj taksonomiji.

2.6. Nenormativna uporaba glagola *predstavljati*

Glagol *predstavljati* višeznačan je ('govoriti komu čije ime i osnovne podatke pri upoznavanju', 'prigodnim okupljanjem obavijestiti javnost o čemu novom'). Međutim, taj se glagol u hrvatskom standardnom jeziku ne bi trebao rabiti kao istoznačnica glagola *biti*. [2]

Vrednovanje za učenje od velike je pomoći i samom nastavniku jer može procijeniti koji dio gradiva **predstavlja** najveći problem učenicima. → Vrednovanje za učenje od velike je pomoći i samom nastavniku jer može procijeniti koji **je** dio gradiva najveći problem učenicima.

2.7. Nenormativna uporaba glagola *iziskivati*

U hrvatskom standardnom jeziku rusizam *iziskivati* treba zamijeniti hrvatskim glagolima *tražiti* ili *zahtijevati*.

Izrada materijala za samovrednovanje i vršnjačko vrednovanje **iziskuje** dodatni angažman i trud nastavnika. → Izrada materijala za samovrednovanje i vršnjačko vrednovanje **zahtijeva/traži** dodatni angažman i trud nastavnika.

2.8. Nenormativna uporaba glagola *dozvoliti*

U hrvatskom standardnom jeziku rusizam *dozvoliti* treba zamijeniti hrvatskim glagolom *dopustiti*.

Ako se nastavnik odluči za pisanje školske zadaće, učenicima treba **dozvoliti** korištenje latinsko-hrvatskoga rječnika. → Ako se nastavnik odluči za pisanje školske zadaće, učenicima treba **dopustiti** korištenje latinsko-hrvatskoga rječnika.

2.9. Nenormativna uporaba akuzativa zamjenice *koji*

Akuzativ zamjenice *koji* za neživo glasi *koji*, a za živo *kojega*.

Usvajanje vokabulara jedan je od preuvjeta **kojeg** trebamo ispuniti kako bismo učinkovito i temeljito pristupili razumijevanju teksta na latinskom. → Usvajanje vokabulara jedan je od preuvjeta **koji** trebamo ispuniti kako bismo učinkovito i temeljito pristupili razumijevanju teksta na latinskom.

2.10. Nenormativna uporaba pokazne zamjenice *ova(j)*

Pokaznim zamjenicama upućujemo na ono što smo već rekli ili što ćemo tek reći. Ako želimo uputiti na ono što smo rekli, rabićemo zamjenicu *taj/ta/to*, a ako želimo uputiti na ono što ćemo tek reći, rabićemo zamjenicu *ovaj/ova/ovo*. [3]

Planiranje je najvažniji korak jer omogućava jasno definiranje ciljeva, opsega, potrebnih resursa i vremenskoga okvira. U **ovoj** fazi nastavnici mogu istraživati teme koje se nadovezuju na jezične vještine, ali i kulturne, povijesne ili neke druge društvene aspekte. → Planiranje je najvažniji korak jer omogućava jasno definiranje ciljeva, opsega, potrebnih resursa i vremenskoga okvira. U **toj** fazi...

2.11. Nenormativna uporaba veznika *ukoliko*

Veznik *ukoliko* obilježje je administrativnoga stila. U neutralnom hrvatskom standardnom jeziku treba rabiti veznik *ako*.

Ukoliko je formativno i sumativno vrednovanje vođeno transparentno, pravedno, metodički ispravno te pedagoški pozitivno, zaključna ocjena bit će jasna i logička posljedica cjelokupnog procesa učenja i poučavanja. → **Ako** je formativno i sumativno vrednovanje vođeno transparentno, pravedno, metodički ispravno te pedagoški pozitivno, zaključna ocjena bit će jasna i logička posljedica cjelokupnog procesa učenja i poučavanja.

2.12. Nenormativna uporaba priloga *prvenstveno*

Gramatičko-prijevodni pristup, kao što i naziv govori, oslanja se **prvenstveno** na usvajanje gramatičkog sadržaja i suhoparno prevođenje rečenica podređenih gramatici.

U navedenoj rečenici prilog *prvenstveno* treba zamijeniti jednim od ovih izraza: *ponajprije*, *prije svega*, *u prvom redu*. Pridjev *prvenstveni* (od kojega je

prilog *prvenstveno* i postao) odnosi se na *prvenstvo* – sustav natjecanja u kojem se na temelju postignutih rezultata dobiva službeni redoslijed pojedinaca ili momčadi, npr. *nogometno prvenstvo*. [4]

2.13. Nenormativno (ne)pisanje zareza

Zarez se piše iza zavisne surečenice koja prethodi glavnoj (inverzija).

Budući da takvo vrednovanje nema brojčanu ocjenu učenik je opušten. → Budući da takvo vrednovanje nema brojčanu ocjenu, učenik je opušten.

Zarez se piše kad se glagolski prilog nalazi na početku rečenice.

Zahvaljujući bogatom interdisciplinarnom potencijalu Latinski jezik može se naći u svim međupredmetnim temama. → Zahvaljujući bogatom interdisciplinarnom potencijalu, Latinski jezik može se naći u svim međupredmetnim temama.

Zarez se ne piše iza priložne oznake kojom počinje rečenica.

Nakon provedenih vrednovanja, nastavnik treba analizirati rezultate. → Nakon provedenih vrednovanja nastavnik treba analizirati rezultate.

Zarez se ne piše u rečenicama sastavnoga značenja kojima se izriče gradacija i u kojima se nalaze veznici *ne samo... nego (i)*, *ne samo... već (i)*:

Na taj način provjeravam ne samo usvojenost gramatičkih sadržaja, nego i sposobnost učenika u snalaženju dostupnim materijalima. → Na taj način provjeravam ne samo usvojenost gramatičkih sadržaja nego i sposobnost učenika u snalaženju dostupnim materijalima.

2.14. Sastavljeno i nesastavljeno pisanje

U nekoliko analiziranih pismenih radova na stručnom ispitu pojavljuju se ove pogreške u vezi sa sastavljenim ili nesastavljenim pisanjem riječi:

blok sat → blok-sat → dvosat
ne inovativna nastava → neinovativna nastava
video materijali → videomaterijali

Kao jedna riječ pišu se prilozi nastali od dviju sastavnica od kojih je jedna prijedlog ili prefiks, a druga imenica.

Prevođenje teksta bilo bi bolje obraditi na način da nastavnik prvo pročita tekst **na glas**, a zatim učenici sami čitaju **na glas** rečenicu po rečenicu te zajedno s nastavnikom uz pomoć rječnika prevode i analiziraju tekst. → Prevođenje teksta bilo bi bolje obraditi na način da nastavnik prvo pročita tekst **naglas**, a zatim učenici sami čitaju **naglas** rečenicu po rečenicu te zajedno s nastavnikom uz pomoć rječnika prevode i analiziraju tekst.

2.15. Nenormativna uporaba glasova *ije/je*

U analiziranim pismenim radovima vrlo se rijetko pojavljuju pogreške u vezi s pisanjem glasova *ije/je*, no ova tri primjera odstupanja od norme pojavljuju se u više radova:

naposl**ij**etku → naposl**je**tku
razum**ij**eti → razum**je**ti
razum**je**vanje → razum**ije**vanje.

2.16. Nenormativna uporaba administrativizma *isti*

Umjesto administrativizma *isti* bolje je upotrijebiti neku drugu odgovarajuću riječ.

Učenici će zapamtiti velik broj riječi već samim traženjem riječi u rječniku i ispisivanjem **istih**. → Učenici će zapamtiti velik broj riječi već samim traženjem riječi u rječniku i ispisivanjem **riječi**.

Služeći se riječima iz zajedničkog rječnika, učenici za ponavljanje **istih** mogu izrađivati različite kvizove, igre i križaljke. → Služeći se riječima iz zajedničkog rječnika, učenici za ponavljanje **riječi** mogu izrađivati različite kvizove, igre i križaljke.

2.17. Nenormativna uporaba prefiksa *-van*

Van- ne treba upotrebljavati kao prefiks u tvorenica. Umjesto tvorenica *vannastavni*, *vanučionički* itd. u hrvatskom su standardnom jeziku pravilne tvorenice s prefiksom *izvan-*: *izvannastavni*, *izvanučionički* itd.

Vannastavni projekti zahtijevaju dodatan angažman i komunikaciju te zahtijevaju organizaciju. → **Izvannastavni** projekti zahtijevaju dodatan angažman i komunikaciju te zahtijevaju organizaciju.

3. Zaključak

U radu su analizirane jezične pogreške u 30 pismenih radova nastavnika pripravnika na stručnim ispitima iz klasičnih jezika (Latinski jezik, Grčki jezik) i Njemačkoga jezika. Pristupnici koji polažu stručni ispit iz navedenih predmeta pokazuju visoku razinu poznavanja normi hrvatskoga standardnog jezika, no u velikom broju analiziranih različitih pismenih radova pojavljuju se jednake jezične pogreške, koje su u radu predstavljene kao najčešće jezične pogreške u pismenim radovima s ciljem da ih budući pristupnici izbjegnu u svojim pismenim radovima na stručnim ispitima.

4. Popis literature

- [1.] Blagus Bartolec, Goranka i dr. 2016. *555 jezičnih savjeta*. Institut za hrvatski jezik. Zagreb. (<http://jezicni-savjetnik.hr/>)
- [2.] Ham, Sanda; Mlikota, Jadranka; Baraban, Borko; Orlić, Alen. 2014. *Hrvatski jezični savjeti*. Školska knjiga. Zagreb.
- [3.] Ham, Sanda. 2017. *Školska gramatika hrvatskoga jezika*. Školska knjiga. Zagreb.
- [4.] Opačić, Nives. 2009. *Reci mi to kratko i jasno: Hrvatski za normalne ljude*. Novi Liber. Zagreb.